

אוצר החכמה

כן, בחינת אשר לא צוה. אבל היה מעשה כהוגן¹.

והנה בגמ' ברכות ל"א ב', אל הנער הזה התפללתי, א"ר אלעזר שמואל מורה הלכה בפני רבו היה וכו' אמר ליה מימר שפיר קא אמרת, מיהו מורה הלכה בפני רבך את, וכל המורה הלכה בפני רבו חייב מיתה, אחיא חנה וקא צוחה קמיה וכו'. אמר לה שבקי לי דאענשיה, ובעינא רחמי יהיב לך רבא מיניה. אמרה ליה אל הנער הזה התפללתי ע"כ. ומהרש"א וש"מ נדחקו בביאורו.

ונראה, דהנה בפרשה הסמוכה, יבא איש אלהים (זה אלקנה, רש"י) אל עלי ויאמר אליו, כה אמר ה' וגו' אמור אמרתי ביתך ובית אביך יתהלכו לפני עד עולם. ועתה נאם ה' חלילה לי, כי מכבדי אכבד ובחי יקלו. הנה ימים באים וגדעתי את זרועך וגו'. ואח"כ בנבואת שמואל, ביום ההוא אקים אל עלי את כל אשר דברתי אל ביתו החל וכלה. והגדתי לו כי שופט אני את ביתו עד עולם. בעון אשר ידע כי מקללים להם בניו ולא כהה בהם. ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי וגו'. והנה שמואל נרעד ע"י השי"ת לתקן המצב. ולא היה שי"ך להיות עליו קפידא על שמורה הלכה בפני רבו, כי השעה היתה צריכה לכך. והוה מה שאמרה חנה לעלי, אל הנער הזה התפללתי כפי שהוא.

למיהו כמין לקטולא, ההוא דאמי מיניה ארזיה נקט ואויל, ועל דא כתיב (בראשית ד') יהי כהיתם בשדה ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו. והנה בן פורת יוסף ס"ת פתן, בן פורת עלי עין ס"ת תנין, שהם קליפת נחש. וכדכתיב (תהלים צ"א) על שחל ופתן תדורך תרמוס כפיר ותנין. והיינו, שפינחס מזרעו של יוסף תיקן קליפת הנחש של קין דוד"ק.

והנה בקין כתיב נע ונד תהיה בארץ. ולעומת זה כתיב ביתרו (במדבר כ"ד כ"א) איתן מושבך ושים בסלע קנך. כי אם יהיה לבער קין וגו' דוד"ק. (וברש"י שם, נסתכל בגדולתם של בני יתרו, שנאמר בהם (דה"א ב') תרעתיים שמעתיים שוכתיים ע"כ. והם ב' שערים בנפש, שמיעה וראיה, ח"ש תרעתיים. כי יתרו בגימ' שמע ראה. דכתיב ביה (שמות י"א א') וישמע יתרו ששמע וכו' וכו' תנחם תחת כנפי השכינה, לעומת קין דכתיב ביה (בראשית ד' י"ד) הן גרשת אותי וגו' ומפניך אסתור. וכתיב ביה (שמות י"א י"ד) וירא חותן משה וגו', שהתקין סנהדרין לישראל, ולכן זכה שבניו ישבו בסנהדרין. והנה יתרו בגימ' צלם דמות. צלם דכורא דמות נוקבא. שהם חור"ב, חכמה ראיה, וכינה שמיעה, כנודע).

וחבריו עכ"ל. והך מתו דקאמר, היינו שנשרפו בהקטרתם הקטרת בראש הר"נ איש בפרשת קרח לפ"ד רח"ל במדרש כנ"ל. וע"ז בא משה להזהיר את הנשיאים החדשים שעמדו תחתם, שלא יכשלו כקדמיהם בפרשה מן הציבור לבנות במה לעצמם. ומה שנתנה התורה רשות לאדם לנדור ולאסור את המותר אין זה אלא על סמך האפשרות לישאל על נדרו וכנ"ל. אבל זולת זה אסור לפרוש מן הציבור ולבנות במה לעצמו. וכמש"ש בגמ' נדרים, כל הנדר אע"פ שמקימו נקרא חוטא.

ב

בכתבי האריז"ל איתא, "צדיק כתמר יפרח" ס"ת קרח, שקרח היה לו תיקון ע"י שמואל הנביא נכדו. וצ"ב כיצד תיקן שמואל את קרח.

(**ובפשוטו** י"ל, בהקדם מש"כ במ"א בביאור דברי האריז"ל, שנשמות נדב ואביהוא נתעברו בפינחס בשעה שהרג את זמרי. שהענין הוא, שמעשה שנעשה שלא כהוגן מקבל תקונו ע"י מעשה דוגמתו שנעשה אח"כ כהוגן. ונדב ואביהוא שחטאם היה יקריבו לפני ה' וגו' אשר לא צוה אותם², נתקנו ע"י מעשה הקנאות של פינחס שהיתה ג"כ הלכה ואין מורין

ה. ברש"י בפ' שמיני (י ב') רש"י אומר שתויי יין נכנסו והקשה הטור על התורה, והלא עדיין לא ניתנה אוהרה על זה, רח"ל הואיל ועשו מעשה מסביר עצמם והקטיר קטרת אשר לא צוה, נתבעו לשיטתם על איסור המוכן מסבא ואובנתא דלכא. שאין ליכנס שתויי יין, אע"פ שלא הזהיר על כך.

ו. ונראה, דעד"ז קין שהרג את הבל מתוך קנאה רעה נתקן ע"י פינחס שהרג את זמרי, מתוך קנאת ה' צבאות. ורמז הדבר בפסוק, נע ונד תהיה בארץ ר"ת בנות וס"ת צעדה, רמז לפסוק (בראשית מ"ט כ"ב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין, בנות צעדה עלי שור. דהנה יוסף עם האותיות בגימ' קין והאריז"ל כתב יתרו נשמת קין. והנה נתקן קין ע"י בנות שהיו זרעו של יתרו זרעו של יוסף, כמ"ש בגמ' (ב"ב ק"ט ב') שפינחס היה מזרעו של יתרו ומזרעו של יוסף, שנאמר (שמות ו') ואלעזר בן אהרן לקח לו מבנות פוטאל לו לאשה, דאחי מיתרו שפיטם עגלים לע"ז, דאחי מיוסף שפטפט ביצרו. והנה עלי שור בגימ' יתרו. והנה בזה (ח"א נ"ד א') קין ברא דרוח מסאבא הוה, דאיהו חורא בישא וכו'. קין קינא דמורחין בישין דאתו מסטרא דמסאבא לעלמא. ובפרשת פקודי (ול"א א') חורא ארזיה הוא

אוצר החכמה

השרופין חלקו על כהונת אהרן, ואילו דתן ואבירם הבלועים חלקו על משה וכפרו בנבואתו^ז. ואילו קרח חטא בתרועתו ולכן נענש בכפליים.

(ובירושלמי פרק חלק, מי נתפלל עליהם, ר' שמואל בר נחמן אמר משה נתפלל עליהם ייחי ראובן ואל ימות^ח. ריב"ל אמר חנה נתפללה עליהם וכו' ^היה ממית ומחיה מוריד שאול ויעל^ט. ופשוט דלא פליגי אהרדי, דעל דתן ואבירם בני ראובן נתפלל משה יחי ראובן ואל ימות, ואילו על קרח שהיה לו תיקון ע"י שמואל נתפללה חנה אמו של שמואל).

והנה בגמ' ברכות (לא ב), ותת לאמתך זרע אנשים זרע ששקול כשני אנשים. ומאן אינן משה ואהרן, שנאמר "משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו". והואיל וכן, ששמואל זכה למדרגת משה ואהרן, תיקן בזה (מדין ברא מוכה אבא) את סבו קרח שפגם בכבודו של משה ובכבודו של אהרן.

וביאור הענין ששמואל שקול כמשה ואהרן, נראה בהקדם גמ' סנהדרין ר' ב', משה היה אומר יקוב הדין את ההר אבל אהרן אהב שלום ורחף שלום. והן שתי מדות האמת ומדת השלום וכמו שהביאו שם בגמ' את הפסוק (זכריה ח) "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם". וברע"מ פ' פינחס (רמ"ה א') הלל ושמאי אתון חד מסטרא דרחמי וחד מסטרא דדינא. ור"ש בכתבי האריז"ל שמאי חלל הם כנגד משה ואהרן, כי משה בחינת שמאי, מדה"ד, ורמח בקרא "לא איש דברים אנכי" ס"ת שמאי (דברים בגימ')

לעז"ב. שנאמר (דברים יג) יצאו אנשים בני בליעל מקרבך. וע"ש ברש"י, ונראה דהדרשא היא מתיבת בליעל. שכלפי מה שדרשו רז"ל שעדת קרח יש להם חלק לעז"ב, מדכתיב מוריד שאול ויעל, דרשו כאן תיבת בליעל בלי יעל וק"ל.

(והנה בתוס' שם (מ"ו א' ד"ה ואמאי וכו') כתבו, דמתניתין מיירי בלא איקטול, אבל באיקטול יש להם חלק לעז"ב. וע"ש במפרשים שיש חולקין ע"ז, ונראה, דהנה איתא בלוקטי מהור"ן, שישנם מי שזוכין לישב בג"ע, אבל אינם מרגישים שום טעם והנאה. ונראה דאנשי עז"ב דאיקטול הדין הכי. שהרי מציעו בגמ' (בסנה י"ט ב') כל הקורא ק"ש ומדקדק באותיותיה מצניק לו גיהנם, דהיינו שאפילו אם יצא דעו להיות בגיהנם, בזכות קבלת עול מלכות שמים אינו מרגיש בו צער, א"כ אנשי עז"ב שפרקו מעליהם עומ"ש וכדאמרין הכא (ק"א ב') בני בליעל בנים שפרקו עומ"ש מעליהם, עתשם הוא, שאפילו יזכו לישב בג"ע לא ירגישו בו שום עונג).

וא"כ מה התועלת שתענישהו ותבקש רחמים שינתן לי בן אחר גדול הימנו. ממ"נ, אם גם הוא יורה הלכה בפניך הרי שוב תענישהו, ואם באמת לא יעז להורות, אין לי חפץ בזה, כי השעה צריכה לכך.

נמצא, שמואל שהורה הלכה בפני רבו והיה מעשה זה כהוגן, תיקן בזה חטא קורח סבו שהורה הלכה בפני רבו שלא כהוגן וק"ל.

ומדוקדק הפסוק שמרומז בו תקונו של קרח, צדיק כתמר יפרח, שיתוקן ע"י מעשה עזות דקדושה כדרך שעשתה תמר. (והנה בתמר כתיב (בראשית ל"ח י"ד) ותסר בגדי אלמנותה מעליה כדרך שכתוב ברות ורחצת וסכת ושמת שמלותיך עליך. ששתיהן עשו מעשה עזות דקדושה להביא אורו של משיח, וכדכתיב (ירמיה לא כ"ב) כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר (ע"ש ברש"י ורד"ק) והנה ותסר בגדי אלמנותה מעליה ר"ת מואב. רמז לבתו הבכירה של לוט שנתעוררה לעשות מעשה עזות דקדושה ועברה לשמה, להביא אורו של משיח. ועיין בספר צדקת הצדיק אות מ"ו).

והנה בפרק חלק (ק"א א') במתניתא תנא, קרח מן השרופין ומן הבלועין. מן הבלועין דכתיב "ותבלע אותם ואת קרח", מן השרופין דכתיב "ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש", וקרח בהדיהם. (מדכתיב מקריבי הקטרת, וקרח ממקריבי הקטרת היה, דכתיב "חמשים ומאתים מחתות ואתה ואהרן איש מחתתו". רש"י). והיינו, כי הר"ג איש

ז. וביאור בזה משי"כ בשעה"ג (הקדמה ל"ג) כשחטא פינחס במעשה דבת יפתח נסתלקו ממנו נשמות נדב ואביהוא והלכו בשמואל הנביא עכ"ל. כי שמואל עשה תיקון דוגמת פינחס וכמש"ג ורד"ק. וע"ש עוד, כי מה ששמואל שקול כמשה ואהרן הוא מפני שהיו בו ב' נשמות נדב ואביהוא השקולין כמשה ואהרן כמשוד"ל עה"פ בקרובי אקדש עכ"ל.

ח. ולכן נסמכו ב' פרשיות לאחר מעשה קרח, פרשת כ"ד מתנת כהונה לחזק מעלת אהרן. וכמש"ש רש"י ח"ל, לפי שבא קרח ורעורר כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מת"כ בבית מלח עולם. ולכן נסמכה פרשה זו לכאן עכ"ל. והשניה שלאחריה היא פרשת פרה אדומה, לתקן אפיקורסותם של קרח דתן ואבירם שכפרו בנבואת משה. וע"ז אמר רז"ל על פ"א, חוקה חקקתי וכו' ואין לך רשות להרדור אחריה. ואמר עוד, ויקחו אליך, לעולם היא נקראת על שמך (ע"ש ברש"י).

ט. בס"פ חלק תנן, אנשי עיר הנדחת אין להם חלק

דרשות

דרושים לפרשת קרח

בית ישי

תלא

ונראה העניין כי משה החזיק את ישראל כאינן ראויין לגאולה במדת האמת ורק במדה"ר שיין לגאלם, ולכן רצה שאהרן שמדתו מדת השלום הוא יהיה השליח, ולא הוא שמדתו מדת האמת. וזהו שאמר "ואמרו לי מה שמר" ר"ת שלום, ואילו הקב"ה השיב לו אהיה אשר אהיה דהיינו שם אהיה בהכאה (אהיה פעמים אהיה), שהוא בגימ' אמת². והיינו, שדווקא במדת האמת שהיא מדתו של משה יגאלם, ומשה הוא יהיה השליח (והנה אמירת משה יקוב הדין את ההר ר"ת אהיה רמו ששם זה הוא מדתו של משה). וטען משה שהשליחות לא תצליח אם תהיה על ידו, וזהו שרמו "לא איש דברים אנכי" ס"ת שמאי כנ"ל שהיא מדתו³. ולבסוף כשבאמת היה נראה שהשליחות נכשלה בא משה בטרונא למה זה שלחתי ולא את אהרן. וא"ל הקב"ה אם אתה דן כך את ישראל לכך חובה שאינם ראויים ליגאל במדת הרין והאמת, סופך לומר להם במעשה הסלע "שמעו נא המורים" ולהיכשל בהכאת הסלע וליענש על כך, שלא תראה במלחמת ל"א מלכים, ודו"ק.

עכ"פ למדנו כי משה מדת האמת ואהרן מדת השלום ואילו שמואל זכה לשתי המדות, וכמו שנאמר (ש"א ב' כ"ו) "והנער שמואל הולך וגדל וטוב גם עם ה' וגם עם אנשים"⁴. ובמאמר "עשר קדושות וקדושת

הענין עפ"מ"ש הרמב"ל ז"ל בריש ס' עומר מן, שההסתרה בנסתרות אינה מפני התכלית בלבד שיהיו הדברים מוסתרים, אלא כבודם של הנסתרות ודורש ליאמר בצורת הסתר ולחישתה. (וכע"ז מציעו ברמב"ן ר"פ לך שהסתירה תורה יציאת אברהם מחורן בחיי אביו מפני כבודו, אע"פ שכל המתבונן יכול לידע זה מתוך החשבון).

יג. וז"ל העקרים (מ"ב פכ"ז), הוא יתברך מציאותו תלוי בעצמו ולא בסיבה אחרת. ולזה יצדק עליו בלבד מזולתו מן הנמצאים שם אהיה. כלומר, אני הווה ונמצא, מצד שאני הווה, ולא מצד מה שזולתי נמצא. ולזה, מציאותו מציאות אמיתי, אחר שאינו צריך אל הזולת. ויפול עליו שם האמת יותר מעל זולתו מן הנמצאים, עד שאפשר שנאמר שאין בכל התארים תואר שיצדק עליו מכל הצדדים, אלא שם האמת עכ"ל. הרי ש"אהיה אשר אהיה" ו"אמת" היינו הך.

יד. במד"ת ר"פ צו, לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא. וכן אמר בשביל שמואל (ש"א ג') וידע כל ישראל וגר' כי נאמן שמואל לנביא לה'. אתה מוצא כשהתחיל הדיבור לבא לו וכו' לא הבין מי היה קורא לו, שהיה נער כמו שנאמר והנער שמואל הולך וגדל וגר'. וידן אל עלי ויאמר הנני כי קראת לי וכו'. והוא שקול כנגד משה. למשה אמר הקב"ה לא כן

אהרן). וא"ל הקב"ה אהרן "הוא יהיה לך לפה" ר"ת הילל. (עין מג"ע אופן ע"ד, ועין בשו"ע אהע"ז (ס"קכ"ט סכ"ח), שם הילל יש מי שאומר שיש לכותבו מלא ביר"ד, וע"ש בביאור הגר"א). כי הילל אומר הרי מתלמידיו של אהרן אוהב שלום ורודף שלום (אבות פ"א מ"ב) י".

וכפרשת בהעלותך (י"א ט"ו) "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל וגר' ואצלתי מן הרדח אשר עליך ושמתני עליהם". הנה שבעים איש מזקני ישראל ר"ת שמאי, שהיא מדת משה, וק"ל).

ויבואר בדברינו פרשה סתומה בתורה בפרשת שמות (ג' י"ג), "ויאמר משה וגר' ואמרו לי מה שמו מה אומר אליהם. ויאמר אלהים אל משה אהיה אשר אהיה וגר'⁵ ויאמר משה וגר' לא איש דברים אנכי וגר' ויאמר בי ה' שלח נא ביד תשלח (ביד מי שאתה רגיל לשלוח והוא אהרן. רש"י) וגר' וזהו הוא יהיה לך לפה וגר'. ובסוף הפרשה "למה הרעות לעם הזה למה זה שלחתי וגר'. ויאמר ה' אל משה עתה תראה אשר אעשה לפרעה", ופירש"י העשוי לפרעה תראה ולא העשוי למלכי ז' אומות, והוא מגמ' סנהדרין (ק"א א'). ותמוה, שהרי הגזירה שלא יכנס משה לא"י היה בגלל הכאת הסלע כדמפורש בקרא, ועין רא"ם ומהרש"א סנהדרין שנדחקו.

י. בגמ' שבת (י"א א') אותו היום היה הלל כפוף וישוב לפני שמאי וכו', והיה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל. פי', כי כשם שאז היה משה צריך להיות המנהיג, ובא אהרן ולקח ההנהגה לידי ויצא מזה תקלת העגל, כך חששו ישראל, שעכשיו שההנהגה צריכה להיות בידי הלל, ובא שמאי ולקח ההנהגה לידי, מי יודע איזו תקלה עתידה לצאת מזה.

יא. בפ"ק דסנהדרין (י"א א') אלדד ומידד מה נבואה נתבא, אמר משה מת, יהושע מכניס את ישראל לארץ. פשוט שכלול בנבואתם שגם אהרן מת שהרי שניהם היו בגזירה אחת. ועוד, דאל"כ אמאי יהושע מכניס ולא אהרן. והנה בשהש"ר שני שדיך אלו משה ואהרן. והנה ז"ל הארז"ל בפ' בהעלותך, דע כי אלדד ומידד הם סוד ב' דים ושדים המוחגים החלב וכו' שם אלהים מתחלק לשנים. כיצד ב' אותיות אל הולכות לצד הימין בסוד חסד אל כל היום, ואז נעשה אלדד, וב' אותיות מי לצד שמאל ואז נעשה מידד, כי מי הוא קו שמאל ג' שער בינה וכו' עכ"ל. (והנה אלדד ר"ת דומה דודי לצבי או. בחינת אהבה. ואילו ס"ת של הפסוק אשרי אדם מפתח תמיד הוא מידד, בחינת ידאה).

יב. ע"ש ברשכ"ם כתב שסוד השם יפרש בא"ת ב"ש וכן עשה. ותמוה מה הריית, הרי כל אדם יכול לפענח סודו. אך

ירושלם" הארכנו שזהו הטעם למה שמואל דייקא זכה להיות הבוחר בירושלים להיות עיר הקודש והמקדש (ובחס נ"ד ב'), כי ירושלים צריכה לשתי המדות האלו וכרמח בשמה יראה ושלום, זהו הוא מה שאמר הגביא (זכריה ח' י"ט) "צום הרביעי וגר' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמנוחה טובים", דהיינו שירושלים עה"ק תבנה ותכונן, אבל בתנאי אחד, "והאמת והשלום אהבו", ע"ש באורך"י.

ועיין בדרוש לט"ו בשבט (סוף אות ב') תוספת המתקה לדברינו אלה, ודייקא עי"ז שתקן שמואל חטאו של קרח זכה להיות הבוחר בירושלם, ע"ש ותמצא נחת.

והנה במ"א כתב האריז"ל שתיקונו של קרח יהיה לע"ל, וכן מפורש במדרש שהביאו התוס' בקידושין (ל"א ב'), שאסף אמר שירה על שטבעו בארץ שעריה. משל לשפחה שהלכה לשאוב מים וכו' מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו. וע"ש ברש"י שט"ס הוא בתוס', שהרי בני קרח לא מתו אלא העיקר כגירסת הריטב"א, מי שעתיד להעלות שערים אלו עתיד להעלות אבי אבא דהיינו קרח עצמו, וכ"ה הגירסא בתדב"א פ"ל¹. וקשה שהרי שמואל כבר תיקנו לקרח ומה הוא צריך עוד תיקון בהעלאת השערים לע"ל.

אך העניין הוא כך, דמלבד מה שחטא קרח במה שפגם בכבוד משה ואהרן היה לו חטא נוסף. שהרי הוא היה לוי, ובני לוי נצטוו "ויראו משפטין ליעקב". וקרח שכפר בתורת משה הרי לא שייך בו קיום חובתו זו ודבר זה אין ביד שמואל לתקן.

עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא, ולשמואל אמר וידע כל ישראל וגר' כי נאמן שמואל לנביא לה' ע"כ. ואינו מובן, מה ענין לספור זה של שמואל עם עלי שהביאו המדרש באמצע דבריו על דמיון שמואל למשה, עד שהוצרך משום כך לכפול דבריו ולחזור על הראשונה.

ונראה פשוט שיש כאן חסרון בדברי המדרש. והכונה היא למצא עוד דימוי בין שמואל למשה, והוא כמ"ש בשמו"ר (ג) א' עה"פ ויאמר אנכי אלהי אביך. הה"ד (משלי י"ד) פתי יאמין לכל דבר. מהו פתי, נער וכו'. בשעה שנגלה הקב"ה על משה טורח היה משה לנבואה וכו'. נגלה עליו בקולו של אביו. אמר משה הנני, מה אבא מבקש, אמר הקב"ה איני אביך אלא אלהי אביך. כפיתוי כאחי אליך כדי שלא תתירא ע"כ. (ודמו לדבר, תהלים ק"ד ד) עושה מלאכיו ורחות משרתיו ר"ת עמרם. אש להט בגימ' משה).

טו. והנה איתא ברוקח, שמפלת גוג ומגוג בירושלם תהיה

דבשלמא ב' הפגמים הראשונים תיקן שמואל עי"ז שנתעלה חכה למדרגות משה ואהרן, משא"כ פגם זה אפילו ירבה שמואל לקיים מצוה זו של יורו משפטין ליעקב, הרי מצותו בכך כי הרי גם הוא לוי ודיו להפקיע את עצמו אבל לא לתקן בזה את קרח. הלכך צריך קרח תיקון על חטא זה לע"ל.

ועניין התיקון יבואר בהקדם מש"כ רש"י בפ"ק דסוטה (ט' א') ד"ה דוד דכתיב "טבעו בארץ שעריה", לעיל מיניה כתיב "חשב ה' להשחית חומת בת ציון" ועלה כתיב "טבעו בארץ שעריה" וע"ש במהרש"א שנחלק על רש"י ופירש דקאי על שערי ביהמ"ק. אבל כבר הרגיש בעצמו שאאל"כ, שהרי לא דוד בנה את ביהמ"ק אלא שלמה וע"ש שנדחק. והעיקר כפירש"י, הרי הביא רש"י ראיה מקרא ולעיל מיניה חשב ה' להשחית חומת בת ציון. אלא שצריך להבין מי הם שערי ציון שטבעו בארץ. תראה עפ"ד הגמ' פ"ק דברכות (ח' א'), אהוב ה' שערי ציון שערים המצוינים בהלכה. וא"כ טבעו בארץ שעריה חזמו על ביטול הסמיכה והשופטים אשר בשער, היינו ביטול סנהדרין. וכן מוכח מסיפא דקרא "אין תורה וגם נביאיה לא מצאו חזון מה", א"כ מדבר על ביטול התורה והנבואה והמשפט, וכמו שכתוב "זקנים משער שבתו". והתיקון לע"ל יהיה כמש"כ ואשיבה שופטין כבראשונה.

והנה הרשב"ם בב"ב (קכ"ב א' ד"ה ועוד תניא) כתב, שלע"ל יטול שבט לוי נחלה בא"י כשאר שבטים (ועיין שו"ת עמר"א שתמה עי"ז), ועל כרחך מפני שלע"ל לא יצטרכו ישראל לשבט לוי, וכמש"כ

בשו"ר, והענין, כי הנה כתב האריז"ל שני ימי חותם הם, חותם הפנימי נחתם ביהיכ"פ. וחותם החיצון בהר"ר. והנה חותמו של הקב"ה אמת (שבת נ"ה א'). ואילו סוכות בחינת שלום, כמ"ש סוכת שלום. וכתיב (תהלים ע"ז) יהי בשלם סוכו. (ובייק"ר פרשת אמור עה"פ ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' אמר הקב"ה וכו' יעשו כולן אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו). נמצא, הו"ר שהוא היום השביעי של תג הסוכות סלל בקרב שני המרכיבים של ירושלם. אמת ושלום חד"ק.

טז. מיהו הדבר רמז בשמותיהם. דכתיב (שמות י' כ"ד) ובני קרח אסיר ואלקנה ואביאסף. פ"י, הראיל ואנו (או קרח אבינו) אסורים יחד עם קנינו של הקב"ה, ודחינו השערים. בטוחים אנו כי אבינו שבשמים יאספנו חד"ק.

יז. והנה כתבו המבי"ט ומהר"ל דספר מ"ת ממוצע בין תושב"כ לתושב"ע"פ, והנה משה הראיל באר ספר מ"ת ברי"ח שבט, והנה טבעו בארץ שעריה ר"ת שבט.

ובאמת היא סתירה בגוף דברי הגמ'. שכאן אמרו בתי כהונה ולויה אהרן ומשה. ואילו לקמן אמרו שכבר היתה יוכבד מעוברת במשה. וא"כ, בשלמא אהרן אע"פ שכבר נולד אבל עדיין הרי לא זכה לכהונה ושייך לומר שזכה בה בזכות יוכבד. אבל משה קשיא. אכן לפ"ד הגר"ח א"ש. ולויה שבכהונה ענין בפ"ע הוא, ולא מצד דין לויה של כל שבט לוי, וא"כ מתפרש בתי כהונה ולויה תרומיהו על אהרן, שזכה לכהונה, וזכה ללויה מיוחדת ומיוחדת ע"י הכהונה, ומה שאמרו בגמ' בתי כהונה ולויה אהרן ומשה, יפורש עפ"ד הגמ' בזבחים ק"ב, הובאה ברש"י עה"ת פרשת שמות (ו' ע"ד) עה"פ ויחר אף ה' במשה, שהכהונה היתה אמורה לינתן למשה והועברה לאהרן ע"ש. וא"כ כונת הגמ' כאן, בתי כהונה ולויה אהרן ומשה, היינו אהרן או משה. ודו"ק. רק צ"ב מה ענין השמשות שכתב רש"י, שע"ש זה נקראו הכהנים לויים.

והנה בזהר בכ"ד איתא, דכהנים מלגאו ולויים מלבר. ויבאר בהקדם דברי הגר"ח מוולוז'ין בספר רוח חיים על המשנה (אבות פ"א מ"ג), אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב ע"מ לקבל פרס אלא הו' כעבדים וכו' שלא עמלק"פ, ח"ל: פרס נקרא בן או עבד המקבל מאכל מאביו או רבו ומוליכו לביתו ואוכלו שם בפני עצמו כמו בעירובין (ע"ג א') וכו', וידוע כי במלכותא דארעא האוכלים בשלחן המלך היא המדרגה הגדולה וכו' ראות פני המלך ולהסתופף בצלו וזה למשכילים וידועי מדע האמיתיים, אבל הכפרי וכו' יותר יחפרן שיתנו לו המעדנים אל ביתו כי לא יהנה חכו כ"כ בעוד שהוא יושב לפני המלך מפני פחד הדר גאווה וכו'. וזהו שאמר אל תהיו כעבדים וכו' על מנת לקבל פרס סעודת המלך לביתו וכו', עכ"ל. והנה בס"פ קרח יש פרשת כ"ד מת"כ ולאחר מכן פרשת מתנות הלויים וכתוב שם על המעשר "ואכלתם אותו בכל מקום כי שכר הוא לכם חלף עבדתכם וגו'", היינו כי הלויים משמשים את הרב ע"מ לקבל פרס סעודת המלך לביתם. משא"כ הכהנים עומדים יחפים כל הזמן לפני

(ידמיה ל"א ל"ה) "זאת הברית אשר אכרות את בית ישראל וגו' נתתי את תורתו בקרבם ועל לבם אכתבנה וגו' ולא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם". וא"כ יהיה אז תיקון לחטאו זה של קרח שביטל חובתו כלוי להיות יורו משפטין ליעקב.

ג

ובאופן אחר יש לבאר דברי האריז"ל שקרח היה לו תיקון ע"י שמואל הנביא בהקדם דברי הזהר (ח"ב קמ"ח ב'), דשמואל שהיה לוי זכה לכהונה. ופירשו גורי האר"י ז"ל, דראב"ע שהיה כהן (כרוב כ"ו ב') היה נשמתו של שמואל, והיינו דקאמר (שם) הרי אני כבן שבעים שנה ובאמת היה רק בן י"ח שנה, אלא בצירוף ג"ב שנותיו של שמואל (מור"כ כ"ח א') הרי הם שבעים שנה. וא"כ שפיר היה שמואל תיקונו של קרח שהיה לוי וביקש להיות כהן, ושמואל נכדו באמת זכה לכך. אלא שצ"ב באמת מה טעם זכה לכך. ונראה בהקדם דברי הגמ' (חולין כ"ד ב'), בכ"ד מקומות נקראו כהנים לויים, ופירש"י ח"ל על שם שמשבט לוי הם, ואני שמעתי לשון לויים שמששים וכו', עכ"ל. ותמוה, מי סאני ליה הטעם הראשון. ונראה עפ"ד הגר"ח בספרו הלי' אסו"ב פט"ו ה"ט ד"ה והאומנם, שהוכיח דהא דכהנים מקרו לויים אי"ו מצד שהם משבט לוי, אלא דין הכהונה שלהם הוא הנותן להם דין לויה, עשה"ט. (ויש להביא ראיה לדבריו מגמ' פ"ק דסוטה (י"א ב'). ויעש להם בתים", בתי כהונה ולויה. וכתב ע"ז מהרש"א ח"ל, מה שאמר דבתי לויה משה, לא ידענא מאי רבותיה, דהא כל שבט לוי נבחר לעבדת הלויים. וי"ל דה"ק, שאחר שנתגרשה יוכבד מאישה עמרם, זכתה לינשא שנית לעמרם שהיה לוי, והיינו שנולד ממנה משה שהיה לוי, עכ"ל. ודבריו לא יתיישבו לפ"ד הגמ' לקמן (י"ב א'), דיוכבד הות מיעברא ביה במשה תלתא ירחי מעיקרא קודם שהחזירה עמרם, ע"ש.

להיות ניתן להם עבדת הלויים, אלא כחטא העגל נדחו ונבחרו הלויים. ונראה הענין עפמ"ש"נ בס"י ו' דגדר עבודה הוא עשיה עם כונה. והנה לא כל אדם מסוגל לעשות עבודתו בכוונה טהורה, ולכן לא נמסרה העבודה אלא לכהנים. משא"כ עבדת שמשות אין בה נסיון של נגיעה ושפיר אפשר למסרה לכל אדם.

יח. בירושלמי (בבב"א פ"ד ה"א) בכל עצב יהיה מותר ודבר שפתיים אך למחסור חנה ע"י שהרבתה בתפלה קצרה ימיו של שמואל. מותר ודבר שפתיים אך למחסור ר"ת שמואל. יט. כתב החזו"א (אריז"ל סי' קכ"ה וכוונות סי' ט"ז סק"ת) וש"א, משהוקם המשכן נבחרו הכהנים לעבודה והבכורים היו ראויים

שקולטין הער מקלט נראה דאינו אלא דווקא אם הם מחנה ליה וכו'. אמנם עיקר הטעם מה שלא נהגו ער מגרש בבית שני, לא ידעתי וכו' והדברים נעלמים עדיין עד ה' יאיר עיני, עכ"ל. ונראה פשוט, דהטעם, מפני ביטול מעמד כמורי התורה לישראל. אלא שעד החורבן עדיין נמשך הדבר כמקדש, אבל בבית שני לא התחדש הדבר.

ולפ"ז יש טעם מיוחד על מה שלא קלטו המ"ב עיר בבית שני. והנה איתא בגמ' (מסכת י"א) דרש הערים קולטות בין לדעת בין שלא לדעת. משא"כ המ"ב עיר, לדעת קולטות, שלא לדעת אינן קולטות. ונראה הטעם, שצריך לכוון להתדבק בלויים שהם מורי התורה בישראל, ועי"ז הוא ניצול וכדאמרין התם, מנין לדברי תורה שהן קולטין, שנאמר את בצר במדבר וגו' וכתוב בתורה זאת התורה כ"כ. משא"כ בבית שני שכבר לא היו הלויים מורי התורה וכ"ל, לא היו המ"ב עיר קולטות. וע"ש במשך חכמה כתב עוד, ואולי מטעם זה בטלו תרומ"ע מן התורה. וכמו שאמרו בירושלמי, מאליהם קבלו את המעשרות. ויעזר ברמב"ם טעם אחר עכ"ל. ולפמשי"ג ג"ז מה"ט, והוא, עפמ"ש החינוך במצוה ת"נ, שהחזירו שלא לעזוב הלויים, ולא נתרשל מהשלים להם חוקם וכו'. להיות שבט אחד כולו בהם מבלי [היות] לו חלק ונחלה בקרקעות וכו',

לשאל שאלה גדולה, זכ ובעל קרי להיכן גלו במדבר (ושאלני זה נכדי הילד משה נ"י בן בני ר' אהרן בלמדו דברי רש"י בחומש). אע"כ צ"ל בהקדם דברי המשך חכמה ר"פ במדבר. ח"ל, הנה קי"ל, דבעל קרי, מן התורה משתלח חוץ לשני מחנות וכו' א"כ היאך היו הלויים עושין במחנה שלהם וכו' והיאך היו עם נשותיהם. וצ"ל דהלויים שומרים משמרת הקדש היו סמוכים סביב למשכן העדות. ואהליהם ונשיהם וטפיהם היו חונים סביבות מחנם לפני מחנה ישראל. ולכך היה בין מחנה ליה למחנה ישראל רחוק מיל וכו' ורק סביבות הארץ היה לו דין מחנה ליה וכו' ע"ש באורך. וא"כ עכצ"ל דאותו שיעור מיל היה ג"כ קולט אע"פ שלא היה בו קדושת מחנה ליה. שאין ההצלה תלויה בקדושת מחנה ליה, אלא בהתדבקות בלויים וכמשי"ג. (וע"ע מש"כ בזה במאמר עשר קדושות הערה א').

כג. והנה הכנה היא לתושבע"פ, שזהו ענין הוראת הלויים, דתושב"כ היא מנחא וקיימא ואין צריכים בה ללויים. והנה בס"י ט"ז נתבאר שחוש אלול הוא ימי מתן תושבע"פ. ויזכר בזה הרמז שכתבו, אנה ליד ושמתי לך מקום ר"ת אלול וד"ק.

כד. בפרשת ראה (י"ד כ"ג) ואכלת לפני ה' וגו'. פירש"י זה

ה' בעזרה לעמוד לשרת, כי באור פני מלך חיים (ועיין ב"ק ק"י ב') כ"ד מתנות כהונה ניתנו וכו' וכולן ניתנו בברית מלח"כ. ועמשי"כ בזה בדרוש לסוכות (ג) עפ"ד רש"י (ויקרא ב' י"ג), שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית שהובטחו המים התחתונים וכו', ואכמ"ל).

ובגמ' יבמות (פ"ו ב') איתא שעזרא קנס את הלויים שלא יתנו להם מעשר מפני שלא עלו לא"י, שנאמר (עזרא ח') "ומבני לוי לא מצאתי שם", ומה טעם באמת לא עלו. אלא הרי מפורש בתורה על א"י שהיא ארץ אשר עיני ה' אלהיך בה מראשית שנה ועד אחרית שנה ולא היה נוח להם להימצא תחת בילוש מתמיד, כביכול, של הקב"ה והעדיפו להישאר בחור"ל. (והיינו מה דאיתא בזה, דכהן בחסד ובבחי' אהבה. ואילו לוי בגבורה ובבחינת יראה).

(ובפשוטו) הטעם שלא עלו הוא מפני שאיבדו את מעמדם כמורי התורה בישראל מימי יאשיהו, שאמר להם (יה"כ ל"ה ג') "אין לכם משא בכתיף".

ועיין משך חכמה פרשת מסעי ד"ה שש עיר מקלט תהיינה לכם. ח"ל, דאמרו בסוף סוטה, שמשחורב מקדש ראשון בטלו עיר מגרש ללויים. וא"כ אז לא היו בבית שני שייכים ללויים הערים שלהם, ואז לפי דעתי לא קלטו רק הששה ערים בלבד. שמה

כ. עין חזה"ל שער עבודת האלהים ספ"ג ח"ל, תמצא תורות כהונה ארבעה ועשרים, כנגד כ"ד מתנות כהונה. וע"ש בפ"י טוב הלבבך שמנאם.

ועיין ברבינו בחי פרשת נשא עה"פ כה תברכו את בני ישראל. ח"ל, מסר להם הקב"ה הברכות לכהנים במתנה שהיא כח בידם לברך את ישראל. ולפי שעתיד למסור להם כ"ד מת"כ, ועם זו הם כ"ה. לכך הזכיר הלשון הזה כ"ה תברכו, כלומר, עם ברכת כהנים הם כ"ה עכ"ל. והיינו, דב' ענינים הם בב"כ חדא, החיוב המוטל עליהם לברך את ישראל והוא אחד מכ"ד התורות שאמר חזה"ל, ועוד יש בזה ענין מתנה שנתן להם ה' כח לברך את ישראל.

כא. וי"ל רמז לדבר, שש עיר מקלט תהיינה לכם ס"ת שמיטה. לומר שיהיו קולטות אף בבית שני שלא נהג יובל אלא שמיטה (ערכן ל"ב ב').

כב. ואין ההצלה מחמת הקדושה של מחנה ליה, אלא מחמת ההתדבקות בלויים. שהרי עיר המקלט לא היה בהן קדושת מחנה ליה. ופשוט, ולא עוד, אלא גם במדבר, דאמרין בגמ' (מסכת י"ב ב') והובא ברש"י פרשת משפטים (כ"א י"ב) עה"פ ושמתי לך מקום, שמחנה ליה היה קולט. לא היה הדבר תלוי בקדושת מחנה ליה, אלא בהתדבקות בלויים. תדע, שהרי יש

להוציא עתותיו על כל פנים ללמוד חכמות, ולהבין דרכי האל הישירות, והמה יורו משפטיו לאחיהם בכל מדינה ומדינה וכו', וכל ישראל צריכים לבקש תורה מפיהם וכו', היה מרצונו ית' שיספיקו להם אחיהם כל מחייתם וכו' עכ"ל דוד"ק).

אבן שמואל לא נהג כן, אלא נהג בעצמו לוריות של כהונה שהוא לשון שמשות כפרש"י וחז"ל וכדכתיב (ש"א ד ט"ו) "וישפוט שמואל את ישראל כל ימי חייו. והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל וגו'", לפיכך זכה לכהונה. **ובילקוט** פרשת במדבר (רמז תר"צ) צדיק כתמר יפרח, מדבר בשבטו של לוי וכו' מה כתיב אחריו, שתולים בבית ה' בחצרות אלהינו יפריחו. ללמוד שלא היו חזק מביהמ"ק וכו'. וזה"ל (תהלים ס"ה) אשרי תבחר ותקרב ישכון חצרך ע"כ. והיינו, הלויים במצב שלמותן, דוגמת שמואל.

(מידו) גם לישנא קמא דרש"י (שם בגמ' חולין) שנקראו הכהנים לויים על שם שמשבט לוי הם, נכון הוא. כי סו"ס קיימת בכהנים בחינת הליות, ובחינה זו משותפת היא לכל שבט לוי דוד"ק.

ובפרשת ברכה (ל"ג ח') וללוי אמר תומך ואורך לאיש חסידך, ולכאורה תמוה, שהרי כל שאר השבטים שבפרשה קאי על כל שבט לוי, ומאי שייאטיה דאר"ת להזכר כאן, שהוא מיוחד רק לכ"ג. ועו"ק, מה טעם הקדים הכתוב תומים לאורים, שלא מצינו כיו"ב בשאר דוכתי.

ונראה הענין, עפ"י האר"ז"ל כי אורים שם ע"ב (שהוא בגי' חסד) ותומים שם מ"ב שהוא בגבורה (והוא סוד קו המדה, לסדר האותיות על מתכונתם. עיין רמב"ן פרשת תצוה (כ"ה ל') ותבין). וידוע כי כהן בחסד ולוי בגבורה. נמצא דלזכות באר"ת זקוק הכה"ג גם למדת הליות שבו, והו' שאמר, וללוי אמר תומך ואורך וגו'. וגם מובן, מה טעם הקדים תומים לאורים דוד"ק).

מע"ש וכו'. והלוי אשר בשערך לא תעזבו. פירש"י, מליתן לו מעשר ראשון. יפורש עפמ"ש התוס' בפ"ק דב"ב (כ"א א) ר"ה כ' גדול מע"ש שמביא לידי תלמוד. לפי שהיה עומד בירושלם עד שיאכל מע"ש שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליר"ש ועוסק בתורה עכ"ל. וכבר כתב הרמב"ם סוף הל' שמו"י, ולא שבט

והנה בדרשה לפרשת פינחס הארכנו, שפינחס זכה לכהונה מצד עצמו, וכמ"ש מהרש"א בחולין (קל"ד ב') זה משפט הכהנים מאת זובחי הזבח. לשון משפט לא נאמר בכל כ"ד מתנות כהונה אלא בזרע לחיים וקיבה, דר"ל דאלו המתנות הם להם במשפט, כפי המעשה שעשה פינחס.

וביארנו, שמשום כך זכה פינחס שכל הכהנים הגדולים היו מזרעו כמ"ש הא"ע והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, משום שכהן גדול אינו מקבל מעלתו מן המשפחה אלא בזכות עצמו עשה"ט. והנה הנביא שניבא להעביר הכהונה הגדולה מזרע אביתר לזרע פינחס היה שמואל, כדמפורש בקרא. והיינו, משום דשמואל דומה לפינחס במעלה זו וכמשי"נ כאן בדברינו דוד"ק.

ד

והנה נרמז דבר זה שקרח יהיה לו תיקון במזמור שיר ליום השבת. וצ"ב מאי שייאטיה התם.

ונראה, דהנה באמת יש להמליץ על מעשה קרח מעו יצא מתוך (שופטים י"ד י"ד). וכמו שהביא רש"י בס"פ קרח מהספרי, עה"פ "ואני הנה נתתי לך", בשמחה. לשון שמחה הוא זה. משל למלך שנתן שדה לאוהבו, ולא כתב, ולא חתם, ולא העלה בערכאין. בא אחד וערער על השדה. א"ל המלך כל מי שירצה יבוא ויערער לנגדך, הריני כותב וחותם לך ומעלהו בערכאין. אף כאן, לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם. ובילקוט פרשת תשא ובתנ"כ"א פכ"א, אהרן אמר, אלולי קרח לא עמדה עלי אותה הברית שנאמר זכרון לבני ישראל למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא וגו'. ואמר אהרן לטובתי נשברה רגל פרתי.

לוי בלבד אלא כל איש וכו' אשר נדבה רוחו וכו' לעמוד לפני ה' לשרתו וכו' ה"ו נתקדש וכו'. וא"כ ס"ד של זה שעלה לירושלם לאכול מע"ש וראה שכולם עוסקים בעבודה ונשאו לבו לעמוד גם הוא לפני ה', ששוב אינו צריך ליתן מע"ש ללויים כי גם הוא עצמו יכול להתקרב לה' כמותם. לפיכך הזהיר הכתוב והלוי אשר בשערך לא תעזבו.

היה לטובה, ויתורצו כל הקשיות¹. וזה הוא שמביא המשורר כדוגמא את קרח. שלכאורה הרי היו מעשיו תכלית הרע, ולבסוף נתגלה שאלהים חשבה לטובה, ומעו יצא מתוק. עד כדי כך, שאומר עליו הכתוב "צדיק כתמר יפרח". וא"כ יש לנו ללמוד מזה בנין אב, "להגיד כי ישר ה' צורו ולא עולתה בר".

ה

ויוֹרֵר נראה, דדברי הארז"ל אתיין כהני תנאי, רבי אליעזר ורבי יהודה בן בתירא, דאמר, עדת קרח יש להם חלע"ה. ועליהם הכתוב אומר, ה' ממית ומחיה מוריד שאל ויעל². והא דכתיב ויאבדו מתוך הקהל, הרי הן כאבדה המתבקשת. שנאמר (תהלים ק"ט) תעיתי כשה אובד בקש עבדך (סנהדרין ק"ט ב). ועל כרחק הני תנאי פליגי אסתם משנה דאבות (פ"ה) וס"ל דקרח לש"ש נתכרין. וכמ"ש רש"י עינו הטעתו. שראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, שמאל ששקול כמשה ואהרן וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח"ק. נמצא שהיתה מזומנת לו גדולה אלא שאכלה פגה. (ובהפטר פרשה זו, הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' ויתן קולות ומטר, ודעו ודאו כי רעתכם רבה וגר' לשאל לכם מלך. ופירש המלבי"ם ח"ל, מהאזן בעצמו שהוא המטר והקולות, שהם טובים בעת זרע ורעים בקיץ, תבינו, כי כן גם אתם שאלתם דבר שלא בעונתו. שאם היה המלך טוב לכם אחרי מותי, הוא רע לכם בעודני חי עכ"ל. והיינו נמי, שאכלה למלכות

ולא עוד, אלא שיש לומר על מעשה קרח כדרך שאמר יוסף לאחיו (בראשית נ' כ'), "ואתם חשבתם עלי רעה, אלהים חשבה לטובה", שע"ז הרי נתחזקה האמתה בנבואת משה. וכבר המשיל ע"ז המגיד מדובנא ז"ל משל נאה, לבן מלך שנתפתה ע"י רוכל סמים לקנות ממנו בהון רב משחה, שסגולתה שאם מושחים בה את הגוף, הרי הוא מוגן בפני חיצים שלא יוכלו להזיקו. לימים טייל הנסיך ביער ונתקל בשודד שהתחיל לירות עליו חיצים. ובאמת כל החיצים החליקו מגופו ולא הזיקוהו. ראה השודד ונבהל מאוד והתחיל מרתת מפחד נקמת הנסיך. ומה נשתומם לראות כי הנסיך קורא לו בהארת פנים, ומעניק לו מתנה. לכשנשאל הנסיך על כך, הסביר ואמר: הנה עד היום הזה היה לבי נוקפי על בזבח מעותי על המשחה. כי מי יודע אם היא באמת מועילה. וכמובן, לנסות בעצמי הרי לא שיין. עכשיו שבא שודד זה ועשה מעשה שעל ידו נתברר לי שאמנם משחה מועילה היא, הרי הטיב עמי, והכניס שמחה בלבי ומגיע לו פרס על כך. וה"נ בענייננו. הרי על ידי קרח הועמדה נבואת משה במבחן ויצא כאור צדקה, א"כ ראוי הוא לפרס על כך, עכ"ד ז"ל.

והנה בדרשה לר"ה פירשנו ענין מזמור ליום השבת. שזן בשאלות שמתעוררות על הנהגת השי"ת. וכמו שאומר, "איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת, בפרוח רשעים כמו עשב ויציצו כל פועלי און". וע"ז אמר, מזמור שיר ליום השבת מזמור שיר לעתיד לבא, ליום שכולו שבת ומנוחה, שאז יתגלה כי הכל

בעולם ניתן לענות אחת מב' תשובות או ששתי רשויות הן ח"ו, או ששני עולמות הן, עה"ז ועה"ב. והואיל ואחר חזא כי האי מעשה, ודרשא דר' יעקב לא דרש, תמצא שלא האמין בעה"ב, וכשראה מטטרון וכו' נטה לבו לתשובה הראשונה ששתי רשויות הן ח"ו וק"ל.

כו. בפ' חלק (ק"א ב) תנן אנשי עה"ד א"ל חלע"ה, שנאמר יצאו אנשים בני בליעל מקרבך. עיין רש"י שנדחק. ונראה פשוט דסמין אהאי דמוריד שאל ויעל, וע"ז קדריש בלי יעל. שו"מ כן בפנ"מ בירושלמי.

כה. בספ"ק דקידושין (ל"ט ב) רבי יעקב אומר וכו', הרי שאמר לו אביו עלה לבירה והבא לי גחלות. ועלה לבירה, ושלח את האם ונטל את הבנים, ובחזירתו נפל ומת. היכן טובת ימיו של זה, היכן אריכות ימיו של זה. אלא למען ייטב לך, לעולם שכולו טוב. ולמען יאריכון ימך לעולם שכולו ארוך וכו'. א"ר יוסף, אלמלי דרשיה אחר להאי קרא כרבי יעקב בר ברתיה, לא חטא, והקשו המפרשים, דבגמ' תגיגה (ט"ז א) איתא, דדבר אחר גרם לו לחטא. דחזא מטטרון וכו'. אמר וכו' שמא ח"ו שתי רשויות הן. ונראה פשוט, ולשאלת הרע

קרח. ופירשנו עפ"ד האר"ז^ל דשמואל תיקן את קרח. ונראה דלא סוף דבר מפני שהיתה אמו של שמואל היה לה לחנה זכות וכח להתפלל על קרח ולתקנו, אלא גם בזכות עצמה. וכמשי"ת.

ונקדים דברי המשך חכמה על הפטרת פרשת וירא. ח"ל, עיקר תחית המת היה באמונתה התמימה בהנביא, ובשביל האמונה צדיק יחיה את בנה וכו'. לכן, לנסות גודל אמונתה בהנביא אלישע, עשה השי"ת שהעלים ממנו והוא שלח לשאול השלום לילד, ובכל זאת האמינה בו ולא נפל בלבבה שום חסרון אמונה בהנביא וכו', לכן בזכות זה החיה את בנה עכ"ל.

והנה ככל החזיון הזה מצאנו גם גבי חנה. שאמר לה עלי עד מתי תשתכרין הסירי את ייך מעליך. וכתוב ותען חנה ותאמר לא אדוני, ואמרין בגמ' (ברכות ל"א ב') אמרה ליה לא אדון אתה בדבר זה ולא רזה"ק שורה עליך וכו'. ובכל זאת כשאמר לה לכו לשלום ואלהי ישראל יתן את שלתך אשר שאלת מעמו, מיד, ותאמר תמצא שפתך תן בעיניך ותלך האשה לדרכה ותאכל ופניה לא היו לה עוד. ולא נפל בלבבה שום חסרון אמונה בעלי הואיל וידעה שהוא מוחזק לנביא. לכן בזכות אמונתה התמימה היה לה כח לתקן בתפלתה חטא סב בעלה קרח בכפירתו בגברות מרע"ה, ולהעלותו משאול תחתיות.

הפסוק

כמ"ש גורי האר"ז^ל. וכמו"כ בדוד אמרו ר"ל ראויה היתה בת שבע לדוד מששת ימ"ב אלא שאכלה פגה, והתיקן לזה הוא במשיח שנאמר בו (חבקוק ב' ג') אם יתמהמה חכה לו, ואף משיח עצמו יושב ומחכה כדאמרין בגמ' (סנהדרין צ"ח א'). כט. נראה שנקרא בן בתירא על שם בריה בין הבתרים. שהיה מבני בניהם של בני אפרים שמנו הקץ של ת' שנה משעת בריה בין הבתרים שקדמה ל' שנה ללידת יצחק כדנציא בס"ע דר"ק. ל. תפס רבינו מליצה זו, לרמוז למה שאמר בגמ' סוף מכות, בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר (חבקוק ב') הצדיק באמונתו יחיה. והרי ידועים דברי הזהר בהקדמה (טראשית ד ב') שכן השתמית שהחיה אלישע היה הנביא חבקוק, ואיקרי חבקוק על שם (מ"ב ד') למועד הזה כעת חיה את חובקת בן. ומה עמקו ומחזותיו ז"ל.

פגה^כ. והיינו נמי מה שדרשו הרי הן כאבדה המתבקשת שנאמר תעיתי כשה אובד בקש עבדך. שפסוק זה אמרו דוד, שכן גם בדוד אמרו ר"ל (שם ק"ו א') ראויה היתה בת שבע לדוד אלא שאכלה פגה^כ.

והיינו נמי מה דדרשין האי קרא, ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל, שהיא שירה שאמרו מתים שהחיה יחזקאל (שם צ"ב ב'). שהרי אמרו שם, אלו בני אפרים שמנו לקץ וטעו, והיינו נמי שאכלו את הגאולה פגה, והנה ר"י בן בתירא ס"ל עדת קרח יש להם חלע"ה. ושם, בסוגיא דמתים שהחיה יחזקאל תניא, עמד ר"י בן בתירא על רגליו ואמר אני מבני בניהם דר"ק^כ.

והנה בגמ' נויר כ"ג ב', תמר זינתה ויצאו ממנה מלכים ונביאים. ופירש"י ותוס', שנתכוונה לש"ש. והיינו מה דדרש האר"ז^ל צדיק כתמר יפרח ס"ת קרח וד"ק.

ובגמ' ב"ב (פ' ב') מאי דכתיב צדיק כתמר יפרח כארז בלבן ישגה וכו' אילו נאמר ארז ולא נאמר תמר הייתי אומר מה ארז אין עושה פירות אף צדיק אין עושה פירות. לכך נאמר תמר. והיינו הפירות שיצאו ממנו, שמואל ששקול כמשה ואהרן, וכ"ד משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח"ק.

ו

הבאנו לעיל דברי הירושלמי שחנה התפללה על

כז. וכן עיקר. ודלא כאברבנאל פרשת שופטים, שוך להוכיח מזה כי מיני מלך אינו דבר רצוי. (אגב, מה שהביא שם הפסוק (משלי כ"ח ב') בפשע ארץ רבים שריה ובאדם מבין יודע כן יאריך, שפירש רש"י וז"ל, שזוהי פורענות לארץ בהיות קציניה רבים הרודפים רק אחר בצעם עכ"ל, וכ"פ בדרשות הר"ן דרוש ח'. והאברבנאל האריך להוכיח מן המציאות שממשלת שרים רבים עדיף משלטון מלך יחיד. אי משום האי קרא שפיר יש לפרשו ולא כפירוש רש"י, אלא דה"ק, בפשע ארץ רבים שריה באח"ז, שזה נופל וזה קם תחתיו. והיינו מה דמסיק ובאדם מבין יודע ר"ל כשהמושל הוא אדם מבין ויודע, כן, פ"י, המכון וכס המלכות יאריך ימים).

כח. כתב האר"ז^ל, אדם ר"ת אדם דוד משיח. הענין, כי חטא אדה"ר היה שלא המתק מלאכול מעה"ד עד שבת ואכלו פגה